

riumba beosztva egy szakképzett embere, ki a gyakorlati életben szerzett ismereteivel sokszor tehetne ott szolgálatokat.

Tekintve azt, hogy sok polgári iskola daczára, hogy több év óta áll fönn, még ma sincs a legszükségesebb tanszerekkel sem felszerelve, szükségesnek tartanám, hogy egy olyan jegyzék állíttassék össze, mely a legszükségesebb tanszereket tartalmazza s melynek beszerzésére minden iskola kötelezve lenne, bárki legyen is annak fentartója. Elvégre is tanszer nélkül eredményes tanítást nem lehet végezni.

Végere hagytam a tanárképzés kérdését, s azzal röviden végezek is.

Szervezzék a budai Pædagogiumot úgy, hogy annak polgári iskolai tanárképzője önálló, akadémiai rangú intézet legyen s alkalmazzanak benne minden szakra kiváló tanárokat. Ezt kéri az intézet jelenlegi tanári kara is, s ez felelne meg legjobban az általam jelzett szempontok szerint reformált polgári iskolának is.

(Szeged.)

NAGY ISTVÁN.

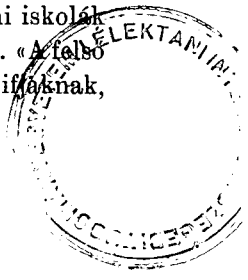
KERESKEDELMI ISKOLÁK SZERVEZETI JAVASLATA.

A nagy reformláz, mely tanügyünk minden ágát és fokozatát áthatotta, meghozta első pozitív eredményét. A kereskedelmi szakoktatás reformjáért folytatott majdnem öt évi küzdelem eredményeként előttünk fekszik «a felső kereskedelmi iskolák szervezete» című előadói javaslat. A hosszú, elkeseredett harc nem zajlott le tehát minden haszon nélkül, az eszmék a vita hevében tisztultak és ha a jelenlegi elaboratummal nem tekinthető is az ügy befejezettnek, el kell ismernünk, hogy a szakoktatás ügyét előbbre viszi, az eddig uralkodott anarchiának véget vet és a kereskedelmi szakoktatás továbbfejlesztésére az eddig ingoványos talaj helyett biztos alapot teremteni van hivatva. Az ügy minden igaz barátja bizonyára örömmel üdvözli e javaslatot, óhajtja, hogy az rendeletté váljék, mert végre valahára megtaláltatott amaz arany középút, mely a küzdő ellenfeleket, ha nem elégíti is ki, de legalább megnyugtatja és kibékíti.

A midőn ezért teljes elismeréssel kell lennünk a tervezet készítője iránt, hálásak lehetünk egyszersmind Wlassics Gyula

közoktatásügyi miniszter úr iránt is, a ki az érdekelt kereskedelmi tanároknak nem egy óhaját figyelembe vette. De ezen eredményben kétségtelenül része van magának a kereskedelmi szakoktatás terén működő tanároknak, kik letéve a gyűlölködő, személyeskedő hangról, higgadt mérséklettel foglalkoztak a reform kérdéseivel. Mily elkéseredetten folyt harcz, mily ellentétes törekvések mutatkoztak a kereskedelmi szaktanároknak 1893 márczius hó 26-án Budapesten tartott első congressusán, mily chaos a határozatokban. Nem csoda, ha a közoktatási kormány ama congressusnak úgyszólván mondvacsinált határozatait tekintetbe sem vette. Mégis ezen congressus volt kiinduló pontja a beállott javulásnak. Azok a tanférfiak, kik addig csak mérges czikkeiből ismerték egymást, a személyes érintkezésben közelebb jutottak egymáshoz, belátták, hogy nem nehezen megoldható kérdéseket kell feszegetni, — pedig sok ilyen volt az első congressus tárgysorozatában — hanem a közös együttműködésre kell alapot keresnünk, az ellentétek kiegyenlítésére kell törekednünk. Támogatta ezen törekvést a «Szakoktatás» derék szerkesztője, dr. Schack Béla, ki ritka tapintatossággal egyesítette lapja köré a szakoktatás munkásait és a legellentétebb nézetek közlésénél is örködött a hang objectivitása fölött. A hangulat teljes változását mutatta az 1894 augusztus hó 19. és 20-án Debreczenben lefolyt második congressus, mely dr. Verédy Károly kiváló elnöklete alatt a legnagyobb higgadsággal és minden legcsekélyebb dissonancia nélkül tárgyalta a szervezés legégetőbb kérdéseit. Ezen congressus legnagyobb érdeme, hogy megteremtette a kereskedelmi iskolai szaktanárok országos egyesületét és élére állította a szakoktatás egy kipróbált régi bajnokát, Névy Lászlót. Az egyesület rövid megalakulása óta derék munkát végezett és bizonyára komoly, higgadt munkásságának köszönhető, hogy óhajai legalább nagyjából eddig is figyelembe vétettek és valószínűleg a jövőben is figyelembe fognak vétetni. Bizonyítja ezt a közoktatási miniszter úr azon kiváló előzékenysége, hogy ezen javaslat is véleményezés végett az egyesület választmányának kiadatott.

De nézzük magát a javaslatot. Az általános határozatokban mindjárt fontos elvi kérdések megoldását találjuk. Az első a cél kitűzése. Sajátságos és jellemző, hogy még a kereskedelmi iskolák céljára nézve is a legellentétebb fölfogások uralkodtak. «A falbo kereskedelmi iskola célja» — mondja a javaslat — oly ifiaknak,

kik a *kereskedői pályára* készülnek, a nélkülözhetetlen általános műveltséget megadni s őket a jövőendő pályájukon szükséges szakismeretekkel ellátni. A czélnek ezen világos kitzúzése megszűnteti a polgári iskolák egy részének azon törekvését, hogy kereskedelmi és egyéb hivatalokra előkészítő vegyes iskolát tartsanak és azok javára dönt, kik eddig is a kereskedelmi iskolát a leendő kereskedői nemzedék nevelésére reklamálták.

A szervezet csak egyféle kereskedelmi iskolát ismer, mely fölállítható a polgári iskola négy osztálya *föle*, vagy önállóan is. Ezzel megszűnik az a zür-zavar, melyet a Trefort-féle 1884-ki és 1885-ki szervezeti szabály teremtett, mely tudvalevőleg három évfolyamos önálló (akadémiák és nem akadémiák) négy évfolyamos önálló (ezek tényleg sohasem léptek életbe) és polgári iskolákkal kapcsolatos kereskedelmi iskolákat különböztetett meg, mindegyiket más és más tantervvel. De megszűnteti azt a végtelenül folyó szóharcot, mely az egyféle és kétféle kereskedelmi iskolák fölött folyt és mely a legkülönbözőbb variációkban még az országos közoktatási tanács utolsó javaslatában kísértett. Itt is győzött a szaktanárok többségének fölfogása, mely a kétféle iskola tervete ellen a leghatározottabban állást foglalt. Különös vívmány, hogy a javaslat a kapcsolat megszüntetését fogadja el és ezzel a vizálykodás méregfogát távolította el.

Igaz ugyan, hogy első látszatra úgy tetszik, mintha csak a név, a cím változott volna, mert hiszen most is csak a polgári iskolával együtt, bár *föleje* állítva lesznek ezen iskolák. De ezen látszatnak ellene mond a javaslat következő világos rendelkezése. A tanítás szakrendszer szerint történik és *állandóan alkalmazott* tanerők által eszközendő. Eddig is nem az volt a rekrimináció oka, hogy a polgári iskola igazgatója egyszersmind a kereskedelmi iskola igazgatója is volt, hogy a két iskola egy födél alatt helyeztetett el, hiszen ez gyakori eset, hogy két teljesen különálló intézet vezetése egyesítettett (pl. Aradon). A legfőbb baj az volt, hogy a kapcsolatos kereskedelmi iskolának nem volt külön kinevezett tanári kara, hogy a polgári iskolához kinevezett tanítók, gyakran segédtanítók, a kereskedelmi osztályokban is tanítottak, hogy fiatal kezdők minden kereskedelmi szakismeret nélkül szaktanárokká lettek, a nélkül, hogy a kereskedelmi iskolák külön céljáról, sajátos módszeréről sejtelmök lett volna. Ha a kereskedelmi iskolának külön tanári kara lesz és különösen ha lelkiismeretesen meg-

tartatik a javaslat következő intézkedése, hogy ilyen iskolákban «az igazgatón kívül legalább annyi tanári állás rendszeresítendő, a hány az osztályok száma», akkor ám lehet az épület közös, a vezetés, sőt a szertárak és felszerelések is közösek, föltéve, hogy a szabályzatban előírt képesítésű tanárok és igazgató neveztetik ki.

Ezen intézkedések egyszersmind alaposan corrigálják a magánosok által föntartott kereskedelmi iskolák ügyét is. A magántulajdonosok ép úgy kötelezve lesznek állandó tanárok alkalmazására, megszűnik a bejáró tanárokkal való iskola föntartás. Egy állandó, önérzetes tanári kar pedig bizonyára sok olyan dolognak fogja elejét venni, a mi eddig nem igen vált szakoktatásunk dicsőségére.

Ezzel együtt megoldja a javaslat a címkérdést is. A sokaktól irigyelt, sokaktól féltett akadémiai cím — hála Istennek — fölveszi a néhai nevet, egy közös cím: «felső kereskedelmi iskola» szorosabban fűzi majd mindazokat, kik egy közös cél felé törekcsenek, kik ugyanazon eszme érdekében működnek és dolgoznak.

Egy régen kívánt és sokat hangoztatott óhajnak is eleget tesz a javaslat, a midőn a felügyelet kérdését is megoldja és a kereskedelmi iskolák egyöntetűsége kedveért az iskolákat a tanfelügyelők hatásköre alól kiveszi és külön kir. főigazgató alá helyezi. Sokáig vonakodtak közoktatásügyünk vezetői ezen régóta fölmerült kívánság teljesítésétől, az ügy érdekében óhajtandó, hogy jelenlegi közoktatásügyi miniszterünk a javaslat ezen részét elfogadja.

Csak egy nagy baj van. A javaslat a kinevezendő kir. főigazgatóra oly munkaterhet ró, mely annak munkaerejét nagyon rövid idő alatt fölemésztí, vagy pedig arra kárhoztatja, hogy életét az irodában töltse és a kereskedelmi iskolák egészséges fejlődését a közvetlen érintkezés áldásos hatása helyett, egy papirkorszak minden nyomorúsága akasztaná meg.

Egy fontos elvi kérdésben azonban a javaslat nem volt hajlandó a szaktanárok nagy része óhajtásának eleget tenni, és ez a tanfolyamok négy évre való kibővítése. A javaslat, mint eddig, csak hároméves tanfolyamot állapít meg. De azt hiszem, még azok is, kik, mint magam is, a négy évfolyam mellett küzdöttünk, annak szükségességéről meg vagyunk győződve, megnyugvással fogadjuk az előadói javaslat ezen rendelkezését. Ám tartassék fenn ezen legéletbevágóbb kérdés egy későbbi foknak, annyi a haladás, annyi

a vívmány a multhoz képest, hogy nyugodtan, béketűrőssel várhatjuk a mostani rendelkezések eredményét. Az eszmék a négyéves tanfolyam körül még nem tisztázódtak eléggé; alulról egészítjük-e ki, vagy fölülről, még vitás, eldöntetlen elvi kérdések. A tapasztalat fog a helyes útra vezetni.

De előre kijelenthetjük, hogy ez a döntés még nem lehet a végleges megoldás módja és ezt leginkább a javaslat III. fejezete, a *tanterv* igazolja. A rendes heti órák száma osztályonként 34-ben állapítatik meg, a melyhez még különböző rendkívüli tárgyak mint negyedik: nyelv, gyorsírás, vegytani gyakorlatok csatlakoznak. Ilyen tantervet véglegesnek mondanunk nem lehet. Hiszen minden pädagogiai elv kigunyolása volna, ha elhinnők, hogy egy oly tanterv, mely osztályonként 14—15 rendes tantárgyat ír elő, heti rendes 34 órával, a modern pädagogia elvével összeegyeztethető volna.

A mi a tárgy beosztását illeti: a leglényegesebb változások, hogy az árúisme és vegytan összevonattak, a nemzetgazdaságtan egy órát veszített, ellenben a mágyar, német és francia nyelvek 1—1 órát, a földrajz 2 órát nyert, a politikai számtan a kereskedelmitől elválasztatott, a torna, vallás, szépírás a rendes tárgyak sorába soroltattak. A bírálattól tartózkodom és különösen nem akarok a részletekbe bocsátkozni, de lehetetlen egy megjegyzést elfojtanom. Évek óta hangzik a panasz, hogy a német nyelvvel nem tudjuk a kívánt sikert elérni, nem is szólva a francziáról, melyben a haladás valóban minimalis. A javaslat a német órák számát az egész tanfolyamon át csak egy órával szaporítja. Vajjon segítve lesz ezzel a bajon? Hiszen ha a legtöbb kereskedelmi iskola értesítőjét átnézzük, azt találjuk, hogy ők már régen nem egy, hanem két órával szaporították a német nyelvi órákat. 1—1 óra szaporulattal sem a német, sem a francia nyelv tanításán nem segítünk, nem volna-e jobb a németre két óra szaporulatot megállapítanunk, a francziát továbbra is szűkebb keretben tanítanunk?

A javaslat a tanterv mellé csatolja a rendtartást, mely majdnem szóról-szóra a középiskolai rendtartásból van átvéve, azzal az üdvös változtatással, hogy egy-egy osztályba 40 tanulónál több föl nem vehető. Érdekes továbbá, hogy az évharmadok hagyományos beosztását is megváltoztatja és az értesítők kiosztásának idejéül december hó 1-ét és márczius hó 1-ét állapítja meg. Mindenesetre üdvös reform, mely a harmad beosztást egyenletesebbé

teszi. A középiskolai rendtartás átvétele mindenesetre helyes dolog, miután a kereskedelmi iskolákra eddig is ez volt kötelező. Csak azt sajnálom, hogy a középiskolákban divó tulságos irka-firkát, mely az igazgatói munkát ugyancsak szaporítja és a főigazgatót a betűk rabjává teszi, a kereskedelmi iskolákban is meghonosítja. Több levegő és kevesebb bureau nem ártott volna az ügynek.

A javaslat kiegészítő részét képezik az érettségi vizsgálatok számára kiadott szabályzat, melyre égetően szükség volt és a tanárok képeztetéséről szóló rész. Az érettségi szabályzat annyiban tér el az eddigtől, hogy az eddig sok helyütt divó osztályvizsga eltörlésével az érettségi vizsga képezi a tanfolyam befejezését. Az írásbeliek száma 7, a szóbeli tárgyak száma 6. A tanárképzés kérdését a javaslat elég szerencsésen oldja meg.

Noha a javaslat részleteinek birálatába bocsátkozni nem akarok, legyen szabad csak néhány hiányra is reámutatnom.

A szabályzathól hiányzik a föntartó társulatok, testületek, községek hatáskörének szabályozása. Ne feledjük el, hogy ezek voltak, a kik hazánkban a szakoktatást meghonosították, ezek, a kik a szakoktatást virágzásra emelték. Nézzünk körül az országban, vajjon az ország legnagyobb, legvirágzóbb iskolái nem-e az ő alkotásaik. Hibának tartanám, ha a jelen szervezés az ő hatáskörüket csorbítaná, az ő szokott befolyásukat tőlük megvonná. A kereskedői körök bevonása az iskolának nemcsak gazdasági, de tanügyi dolgaiba, a kereskedelmi iskolának csak javára válik. De áldozatkészségökkel is eléggé kiérdemelték, hogy az most az új szervezésnél ne mellőztessenek.

Másrészről azonban végzetes hibának tartanám, ha a szervezés alkalmával a tanárok fizetési ügye is nem rendezetnék. Igaz, vannak iskolák, hol a tanári fizetések az állami tanárok fizetésénél magasabb. De nem szabad felednünk, hogy a kereskedelmi iskolák nagy részénél a tanárok fizetése még nagyon csekély. Középiskolai képesítésű tanárok 8—10 évi szolgálati idő után még mindig 800 frt törzsfizetés mellett tengődnek. Ezt az állapotot tovább túrni nem szabad. Ha a javaslat megszabja szigorúan a tanárok kötelességeit, megszabja képezését, ne zárkozzék el attól sem, hogy a tanárok megélhetését biztosítsa. Nemrég olvastunk a közoktatási miniszter úrnak egy nagyfontosságú intézkedéséről, melylyel az egész tanárvilág háláját kiérdemelte, mely a felekezeti iskolák hatóságait, kik állami segílyt igénybe vesznek, arra kényszeríti,

hogy tanáraiknak az államhoz hasonló fizetést adjanak. Bizunk Wlassics Gyula miniszter úr nemes gondolkozásában, hogy ő, ki a tanári érdekeket oly melegen fölkarolja, a kereskedelmi szak-tanárok érdekében ugyanezen eljárást követni hajlandó lesz. Egy sokáig mellőzött, sokáig lenézett tanári kar jogos kívánságai teljesülnének ezzel; hiszszük, hogy kérésük meghallgatásra talál.

(Debreczen.)

SZÁNTÓ SÁMUEL.

A GÖRÖG KÉRDÉS.

A görög nyelvet helyettesítő tárgyak életének ötödik eszten-dejében fölhangzanak végre a szakvélemények, hogy ítéletet mond-janak e kétnevű, de több ágú iskolai tanulmánynak értéke s további fönmaradásra való jogosultsága felől. Az eddig nyilvánosságra jutott vélemények között van ugyan olyan is, mely az elért ered-ményre való tekintetből a statusquo föntartásába belenyugszik; de a többi a görög nyelvet helyettesítő tanulmányoknak, ha nem is egyenes eltörlését, de legalább revisióját sürgeti.

Azt hiszem, hogy ha a vélemények fölszaporodnak, kevés lesz köztük (vagy talán nem is lesz) olyan, a mely a mostani állapot föntartását kívánja. Mert bár el kell ismernünk, hogy ama tanul-mányok a középoktatásban becses anyagot ölelnek föl, s különösen a magyar és görög irodalmi rész olyat foglal magában, a melynek szükségességét az általános műveltségre különböző alakban foly-tonosan hangoztatták s hangoztatják: mégis a tapasztalás immár igazolja azt a kezdetben is fölmerült aggodalmat, hogy egy heti 4 óra keretébe illesztett tanulmányi anyagsoportnak majdnem ugyan-annyi iránya lazítja a tanítás egységét. Mert hiába jelöljük azt ki papiroson, hogy a magyar és görög irodalmi szemelvények tulaj-donképen a magyar irodalomelmélet tanításának gyakorlati támo-gatására akarnak közremunkálni, s hiába fáradozik a tanár azon, hogy a stílisztikai, szerkesztéstani és irodalomtörténeti szempont kiemelésével a magyar irodalmi tanítás egyetemes, közös célja felé irányítsa a tanulók tekintetét, ha egyszer azt a czélt nemcsak az olvasmányok tartalma és tárgyi fejtegetése, hanem az érettségi vizsgálat követelménye is ketté választatja velük.

Nem azt akarom evvel mondani, hogy az érettségi vizsgálaton másként kellene szerepeltetni ezt az igazi *«mixtum compositum»*-ot.